

та їхніх сумішей зі злаками, площі під якими за останні роки значно зменшились. Такий підхід дозволить забезпечити повноцінну годівлю тварин, поліпшити організацію зеленого конвеєра в літній період, покращити родючість ґрунтів та оптимізувати структуру посівних площ. Причому, правильний добір видового складу компонентів та їхнє науково обґрунтоване співвідношення є важливою умовою одержання високого врожаю зеленої маси, збалансованої за вмістом протеїну при вирощуванні кормових сумісних агрофітоценозів.

При створенні однорічних кормових агрофітоценозів необхідно досягти такого технологічного ефекту, при якому б урожайність сумішей була б вищою від урожайності культур у одновидових посівах, а якість отриманого корму – збір протеїну і співвідношення поживних речовин – була кращою. Однак на практиці однорічні бобово-злакові травосуміші ще мають низьку продуктивність, недостатньо вивчені елементи технологій їхнього вирощування, а тому питання удосконалення існуючих технологій є дуже актуальним. В контексті ж змін клімату в бік глобального потепління питання розробки но-

вих рішень при виробництві високоякісних кормів на орних землях стоїть особливо гостро.

Використання у кормовиробництві нових сортів вівса кормового напрямку з високою облиственістю та інтенсивним формуванням надземної маси може значною мірою забезпечити збільшення виробництва повноцінних зелених кормів із бобово-вівсяних сумішей.

Мета досліджень полягала у виявленні особливостей формування врожаю вівса посівного в одновидових і змішаних посівах з бобовими культурами залежно від норм висіву та доз мінеральних добрив при вирощуванні їх на кормові цілі в умовах Правобережного Лісостепу.

Дослідження проводились впродовж 2020–2021 рр. на чорноземних опідзолених середньосуглинкових. Клімат регіону помірно континентальний: помірного та достатнього теплозабезпечення і достатнього зволоження.

В ході досліджень встановлено, що сумісне вирощування вівса посівного з пелюшкою сприяє формуванню таких однорічних агрофітоценозів, які здатні формувати урожайність зеленої маси та вихід сухої речовини на рівні 46,4 та 10,3 т/га, відповідно.

УДК 633.8:631.527

Головаш Л. М., молодший науковий співробітник

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України

E-mail: udsr@ukr.net

ВИВЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ РОДУ *NIGELLA* УСТИМІВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ РОСЛИНИЦТВА

Сьогодні зростає увага до нових культур, таких як нігелла або чорнушка. Ця культура відзначилася широким спектром господарсько-корисних властивостей.

Метою досліджень було вивчення колекційних зразків *Nigella*. В Устимівській дослідній станції рослинництва у 2020–2021 рр. вивчалася колекція чорнушки обсягом 37 зразків. Біометричні вимірювання та фенологічні спостереження проводились згідно із загальноприйнятими методиками.

Досліджувалися ознаки у рослини: а) положення листків (відмічається у фазі 3–5 листків) – майже у всіх зразків відмічено розміщення листків під гострим кутом (30–60°), горизонтальне положення (60–90°) – мали зразки UG8600004, UG8600022, UG8600032 (Україна); б) кількість листків у розетці – в більшості зразків відмічено малу кількість листків, середню кількість (14 шт.) мали зразки – UG8600008 (Казахстан), UG8600022, UG8600003, UG8600032 (Україна).

Ознака «висота рослин» у представників роду *Nigella* коливалася в межах 20–70 см. Більшість зразків мали середню висоту – від 39 до 50 см. Високими були *Nigella hispanica* L. UG8600050 та *Nigella damascena* L. UG8600035 'Чарівниця' (Україна) – 65–70 см. Низькими (20 см) – *Nigella sativa* L. IUDS019585 (Єгипет) та *Nigella damascena* L. IUDS019586 (Нідерланди).

Листя за ознакою «довжина листової пластинки» (вимірюють разом із черешком) – довгий лист (більше 10 см) відзначено у зразків – UG8600011 (Узбекистан) та UG8600003 'Іволга' (Україна).

В дослідженнях визначено, що зразки *Nigella sativa* L. мали діаметр плоду малий та середній 1,0–1,1 см та висоту плоду низьку (0,9–1,1 см); у *Nigella damascena* L. висота плоду – середня (1,7–1,8 см) з діаметром 2,0–2,7 см.

Урожайними були зразки нігелли посівної (*Nigella sativa* L.) (339–377 г/м²): UG8600020 (Ірак), UG8600021 (Пакистан), UG8600008 (Казахстан), UG8600047 (Україна), та нігелли дамаської (*Nigella damascena* L.) UG8600004 'Местная махровая', UG8600007 'Місцевий 7', UG8600031 'Місцевий 8', UG8600039 'Місцевий 9', UG8600040 'Місцевий 3' (Україна). Серед досліджуваного матеріалу виділено ранньостиглі зразки (87–89 діб): UG8600020 (Ірак), UG8600012 (Індія), UG8600047, UG8600038 'Місцевий 5' (Україна).

Велике насіння (2,76–3,32 г) відмічено у зразків: UG8600022 (Україна), UG8600012 (Індія), UG8600004 'Местная махровая' (Україна), IUDS018973 'Трансформер' (Росія).

Дослідження спрямовані на вивчення чорнушки є актуальними, а виявлення перспективного вихідного матеріалу слугуватиме для подальшої селекційної роботи і створення сортів.